

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LIII. De vitijs oppositis prudentiæ. Et primo de imprudentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

consilij est in beatis, in quantum in eis a Deo continetur cognitio eorum, quae sciunt, & in quantum illuminantur de his, quae nesciunt circa agenda.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etiam in beatis sunt aliqui actus ordinati ad finem, vel quasi procedentes ex consecutione finis: sicut quod Deum laudant, vel quibus alios pertrahunt ad finem, quem ipsi sunt consecuti, sicut sunt ministeria angelorum, & orationes sanctorum. Et quantum ad hoc habet in eis locum donum consilij.

AD SECUNDUM dicendum, quod dubitatio pertinet ad consilium secundum statum vitae praesentis, non autem pertinet secundum quod est consilium in patria: sicut etiam uirtutes Cardinales non habent omnino eodem actus in patria, & in uia.

AD TERTIUM dicendum, quod consilium non est in Deo sicut in recipiente, sed sicut in dante. Hoc autem modo conformantur Deo sancti in patria, sicut recipiens influenti.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quinta beatitudo, quae est de misericordia, respondeat dono consilij.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod quinta beatitudo, quae est de misericordia, non respondeat dono consilij. Omnes enim beatitudines sunt quidam actus uirtutum, ut supra habitum * est: sed per consilium in omnibus uirtutum actibus diriguntur, ergo consilio non respondet magis quinta beatitudo, quam alia.

¶ 2 Praet. Praecepta dantur de his, quae sunt de necessitate salutis: consilium autem datur de his, quae non sunt de necessitate salutis: misericordia autem est de necessitate salutis, secundum illud Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non facit misericordiam. Paupertas autem non est de necessitate salutis, sed pertinet ad perfectionem uitae, ut patet Matth. 19. Ergo dono consilij magis respondeat beatitudo paupertatis, quam beatitudo misericordiae.

¶ 3 Praet. Fructus consequuntur ad beatitudines: im portant enim delectationem quandam spiritualem, quae consequitur perfectos actus uirtutum: sed inter actus non ponitur aliquid respondens dono consilij, ut patet Galat. 5. Ergo etiam beatitudo misericordiae non respondet dono consilij.

SED CONTRA est, quod August. dicit in lib. * de Sermone Domini in monte. Consilium conuenit misericordibus: quia unicum remedium est de tantis malis cruci, dimittere alijs, & dare.

RESPON. Dicendum, quod consilium proprie est de his, quae sunt utilia ad finem. Unde ea, quae maxime sunt utilia ad finem, maxime debent correspondere dono consilij. Hoc autem est misericordia, secundum illud 1. ad Timot. 4. Pietas ad omnia utilis est: & ideo specialiter dono consilij respondet beatitudo misericordiae, non sicut elicienti, sed sicut dirigenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etsi consilium dirigat in omnibus actibus uirtutum, specialiter tamen dirigit in operibus misericordiae, ratione iam * dicta.

AD SECUNDUM dicendum, quod consilium, secundum quod est donum Spiritus sancti, dirigit nos in omnibus, quae ordinantur in finem uitae eterne, siue sint de necessitate salutis, siue non: & tamen non omne opus misericordiae est de necessitate salutis.

AD TERTIUM dicendum, quod fructus importat quidem ultimum. In practis autem non est ultimum in cognitione, sed in operatione, quae est finis: & ideo inter fru-

ctus nihil ponitur, quod pertineat ad cognitionem practicam, sed solum ea, quae pertinent ad operationes, in quibus cognitio practica dirigit, inter quae ponitur bonitas, & benignitas, quae respondet misericordiae.

QVAESTIO LIII.

De Vitijs prudentiae oppositis, in sex articulos diuisa.

¶ Super Quaestio. quinquagesimertia articulum primum.

OSTENDE considerandum est de vitijs oppositis prudentiae. Dicitur n. August. in 4. contra Iulianum, quod omnibus virtutibus non solum sunt vitia manifesta discretionis contraria, sicut prudentiae temeritas: uerum etiam vitia quodammodo, nec ueritate, sed quadam specie fallente similia, sicut ipsi prudentiae astutia. Primum ergo considerandum est de vitijs, quae manifeste contrarietatem habent ad prudentiam, quae vitia proueniunt ex defectu prudentiae, vel eorum, quae ad prudentiam requiruntur. Secundo, de vitijs quae habent quandam similitudinem fallam cum prudentia, quae contingunt per abusum eorum, quae ad prudentiam requiruntur.

¶ Quia uero sollicitudo ad prudentiam pertinet, circa primum consideranda sunt duo: Primum quidem, de imprudentia: secundo, de negligentia, quae sollicitudini opponitur.

CIRCA primum queruntur sex. ¶ Primo, De imprudentia, Vtrum sit peccatum.

¶ Secundo, Vtrum sit speciale peccatum.

¶ Tertio, De praecipitatione, siue temeritate.

¶ Quarto, De inconsideratione.

¶ Quinto, De inconstantia.

¶ Sexto, De origine horum vitiorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum imprudentia sit peccatum.

AD PRIMUM sic proceditur. Vtrum imprudentia non sit peccatum. Omne n. peccatum est voluntarium, ut Aug. * dicit: imprudentia autem non est aliquid voluntarium: nullus enim uult esse imprudens, ergo imprudentia non est peccatum.

¶ 2 Praet. Nullum peccatum nascitur cum homine, nisi originale: sed imprudentia nascitur cum homine, unde & iuuenes imprudens sunt: nec est originale peccatum, quod opponitur originali iustitiae, ergo imprudentia non est peccatum.

¶ 3 Praet. Omne peccatum per pe-

IN quaest. 53. articulum primum, dubium occurrit, An imprudentia praeuiae sit separabilis ab imprudentia contrariae. Et est ratio dubij pro parte negatiua quidem, quia sequeretur cuilibet uirtuti moralis opponi peccatum non solum declinando in contraria uicia, sed in praeuiae oppositum. Par enim est ratio de prudentia, & alijs uirtutibus moralibus. Consequens autem est falsum: quia omnis in temperatus in excessum, aut defectum declinat, & sic de alijs.

¶ Praeterea. Carens in actu suo prudentia, quam debet habere, non minus in contrarium prudentiae incurrit, quam carens modestia, quam debet habere, incurrit contrarium modestiae, & sic de alijs. non est igitur separabilis imprudentia praeuiae ab imprudentia contrariae.

¶ Pro parte uero affirmatiua, quia minus requiritur ad praeuionem, quam contrarium, cum quasi forma positua sit, contingitque imprudentem se hominem habere absque omni actu, ut patet cum potest, & debet consilij, & non consilij.

¶ Praeterea. Imprudentia praeuiae est peccatum ex ratione negligentiae, sicut ceterae praeuiones bonorum debitorum: imprudentia autem contrariae, est peccatum ex propria ratione imprudentiae, ut in litera dicitur, ergo non coincidunt, sed separantur. Probatur sequela, quia si coinciderent, sequeretur, quod etiam imprudens praeuiae peccaret secundum propriam rationem imprudentiae, & non solum secundum rationem negligentiae.

Lib. de uera relig. ca. 14. tom. 7.

fuisse, & postmodum abstinere à peccatis non charitate, sed amore virtutis moralis, talis esset apud theologum peccator, & habens maculam furci aut mendacij: non tamen esset fur, aut mendax proprie, nec peccator apud philosophum moralem. Nec alienum est à ratione, ut qui philosophiam, theologiamque morales tradidit, nunc theologorum, nunc philosophorum morali more loquamur, inter propostiones diuersas medium enim vniuersum extremumque

prudencia acquisita quantum ad habitum: sed tollitur * habitus contrarius, in quo proprie consistit peccatum imprudentiae.

ARTICVLVS II.

Utrum imprudentia sit speciale peccatum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod imprudentia non sit speciale peccati. Quicumque enim peccat, agit contra rationem rectam, quae est prudentia: sed imprudentia consistit in hoc, quod aliquis agit contra prudentiam, ut dictum * est: ergo imprudentia non est speciale peccatum.

¶ 2 Præter. Prudentia magis est affinis moralibus actibus, quam scientia: sed ignorantia, quae opponitur scientiae, ponitur inter generales causas peccati. ergo multo magis imprudentia.

¶ 3 Præter. Peccata contingunt ex hoc, quod virtutum circumstantiae corrumpuntur. vnde & Dionysius dicit 4. cap. de * diuini nomi. q. malum contingit ex singularibus defectibus: sed multa requiruntur ad prudentiam, sicut ratio, intellectus, docilitas &c. quae supra posita sunt. ergo multa sunt imprudentiae species. ergo non est speciale peccatum.

SED CONTRA. Imprudentia contraria est prudentiae, ut dictum * est: sed prudentia est una virtus specialis. ergo imprudentia est unum vitium speciale.

A clefisa, non vt in iriam faciat loco sacro, sed ex sola libidine cognoscendi illam ibi oblatam, non esset sacrilegus. Si vero intelligitur de motiui peccati secundum se, sequeretur quod nulla circumstantia vnquam variaret speciem peccati, quia nulla circumstantia habet rationem motiui secundum se in peccato. Habere namque rationem motiui, est esse obiectum, seu finem. Et nisi circumstantia trahatur in rationem obiecti seu finis, nunquam habet rationem motiui. Circumstantia autem actus, puta, locus, nunquam transit in obiectum ex parte actus peccati, sed ex parte peccantis, quia illius est circumstantia: istius autem potest esse obiectum. Si autem intelligatur de motiui ex parte virtutis, sequitur idem quod in primo casu: quia nunc locus non habet rationem obiecti respectu actus, illius secundum se, ut patet: nec habet rationem obiecti ex parte peccantis, quia ex sola libidine mulieris mouetur.

RESPON. Dicendum, quod aliquod vitium, vel peccatum potest dici dupliciter. Vno modo absolute, quia scilicet est generale respectu omnium peccatorum: alio modo, quia est generale respectu quorundam vitiorum, quae sunt species eius.

Primo autem modo potest dici aliquod vitium generale dupliciter. Vno modo, per essentiam, quia scilicet praedicatur de omnibus peccatis: & hoc modo imprudentia non est generale peccatum, sicut nec prudentia generalis virtus, cum sint circa actus speciales, scilicet, circa ipsos actus rationis. Alio modo per participationem: & hoc modo imprudentia est generale peccatum. Sicut enim prudentia participatur quodammodo in omnibus virtutibus, in quantum est directiua earum: ita & imprudentia in omnibus vitijs, & peccatis. Nullum enim peccatum potest accidere, nisi sit defectus in aliquo actu rationis dirigentis, quod pertinet ad imprudentiam. Si vero dicatur peccatum generale non simpliciter, sed secundum aliquod genus, quia scilicet tenet sub se multas species, sic imprudentia est generale peccatum: continet enim sub se diuersas species tripliciter. Vno quidem modo, per oppositum ad diuersas partes subiectiuas prudentiae. Sicut enim distinguitur prudentia in monasticam, quae est regitua vnus, & in alias species prudentiae, quae sunt multitudinis regituae, ut supra habitum * est: ita

Ad hoc dicitur, quod licet prima facie videatur licet loqui de motiui peccatis, quoniam exempla dat de huiusmodi motiuis, dum dicit, vt faceret iniuriam loco sacro, secundum veritatem tamen loquitur de motiui vniuersaliter, quocumque scilicet modo contingat esse motiui: ita quod sensus est, quod quando est vnus solum motiui, tunc omnium circumstantiarum, scilicet quando, ubi, cur, quid &c. corruptio, vnus est speciei. Quando vero plura sunt motiua sine ex parte peccantis. ut cum quis fornicatur, vt furetur, siue ex parte naturae ipsius circumstantiae, quae nata est habere proprium motiui in aliqua materia, ut patet de speciebus gulae secundum circumstantias assignatas in 1. 2. q. 72. artic. 9. vbi haec doctrina fundatur, distinctio apponitur speciei, & in hoc non est difficultas: sed consistit difficultas in discernendo, quando circumstantia habet proprium motiui, & quando non habet aliud motiui quam motiui actus. Si quis namque diligenter consideret circumstantiam, Quid, animaduertet, quod non sufficit ad hoc, quod circumstantia habeat speciale motiui, illam secundum se opponi alteri virtuti, sed exigitur, quod sit directe intenta. Constat enim quod quando quis inducit mulierem ad contentum fornicationis, circumstantiam, Quid, esse ruinam animae illius mulieris, & tale malum secundum se opponi bono correctionis fraternae, & pertinere ad scandalum vitium. Et tamen actus requisitus, & inductiuus mulieris, ad fornicationis copulam est in specie fornicationis tantum, nec trahitur ad speciem etiam scandalum, ad quam traheretur, si malum peccati mulieris esset directe intentum. Ex hac eadem radice apparet, quod non sufficit etiam consequi ad principale intentum ex natura actus. Ruina namque mulieris ex natura actus requirentis, & simulantis eam ad fornicandum, nata est sequi. Et tamen quia fornicatio non intendit, nisi suae satisfacere voluptati, huiusmodi malum non habet rationem motiui, & consequenter nec circumstantiae ad suam speciem trahentis. Et ex hoc apparet, quod cum sit eadem de omnibus circum-

Ad hoc dicitur, quod licet prima facie videatur licet loqui de motiui peccatis, quoniam exempla dat de huiusmodi motiuis, dum dicit, vt faceret iniuriam loco sacro, secundum veritatem tamen loquitur de motiui vniuersaliter, quocumque scilicet modo contingat esse motiui: ita quod sensus est, quod quando est vnus solum motiui, tunc omnium circumstantiarum, scilicet quando, ubi, cur, quid &c. corruptio, vnus est speciei. Quando vero plura sunt motiua sine ex parte peccantis. ut cum quis fornicatur, vt furetur, siue ex parte naturae ipsius circumstantiae, quae nata est habere proprium motiui in aliqua materia, ut patet de speciebus gulae secundum circumstantias assignatas in 1. 2. q. 72. artic. 9. vbi haec doctrina fundatur, distinctio apponitur speciei, & in hoc non est difficultas: sed consistit difficultas in discernendo, quando circumstantia habet proprium motiui, & quando non habet aliud motiui quam motiui actus. Si quis namque diligenter consideret circumstantiam, Quid, animaduertet, quod non sufficit ad hoc, quod circumstantia habeat speciale motiui, illam secundum se opponi alteri virtuti, sed exigitur, quod sit directe intenta. Constat enim quod quando quis inducit mulierem ad contentum fornicationis, circumstantiam, Quid, esse ruinam animae illius mulieris, & tale malum secundum se opponi bono correctionis fraternae, & pertinere ad scandalum vitium. Et tamen actus requisitus, & inductiuus mulieris, ad fornicationis copulam est in specie fornicationis tantum, nec trahitur ad speciem etiam scandalum, ad quam traheretur, si malum peccati mulieris esset directe intentum. Ex hac eadem radice apparet, quod non sufficit etiam consequi ad principale intentum ex natura actus. Ruina namque mulieris ex natura actus requirentis, & simulantis eam ad fornicandum, nata est sequi. Et tamen quia fornicatio non intendit, nisi suae satisfacere voluptati, huiusmodi malum non habet rationem motiui, & consequenter nec circumstantiae ad suam speciem trahentis. Et ex hoc apparet, quod cum sit eadem de omnibus circum-

Ad hoc dicitur, quod licet prima facie videatur licet loqui de motiui peccatis, quoniam exempla dat de huiusmodi motiuis, dum dicit, vt faceret iniuriam loco sacro, secundum veritatem tamen loquitur de motiui vniuersaliter, quocumque scilicet modo contingat esse motiui: ita quod sensus est, quod quando est vnus solum motiui, tunc omnium circumstantiarum, scilicet quando, ubi, cur, quid &c. corruptio, vnus est speciei. Quando vero plura sunt motiua sine ex parte peccantis. ut cum quis fornicatur, vt furetur, siue ex parte naturae ipsius circumstantiae, quae nata est habere proprium motiui in aliqua materia, ut patet de speciebus gulae secundum circumstantias assignatas in 1. 2. q. 72. artic. 9. vbi haec doctrina fundatur, distinctio apponitur speciei, & in hoc non est difficultas: sed consistit difficultas in discernendo, quando circumstantia habet proprium motiui, & quando non habet aliud motiui quam motiui actus. Si quis namque diligenter consideret circumstantiam, Quid, animaduertet, quod non sufficit ad hoc, quod circumstantia habeat speciale motiui, illam secundum se opponi alteri virtuti, sed exigitur, quod sit directe intenta. Constat enim quod quando quis inducit mulierem ad contentum fornicationis, circumstantiam, Quid, esse ruinam animae illius mulieris, & tale malum secundum se opponi bono correctionis fraternae, & pertinere ad scandalum vitium. Et tamen actus requisitus, & inductiuus mulieris, ad fornicationis copulam est in specie fornicationis tantum, nec trahitur ad speciem etiam scandalum, ad quam traheretur, si malum peccati mulieris esset directe intentum. Ex hac eadem radice apparet, quod non sufficit etiam consequi ad principale intentum ex natura actus. Ruina namque mulieris ex natura actus requirentis, & simulantis eam ad fornicandum, nata est sequi. Et tamen quia fornicatio non intendit, nisi suae satisfacere voluptati, huiusmodi malum non habet rationem motiui, & consequenter nec circumstantiae ad suam speciem trahentis. Et ex hoc apparet, quod cum sit eadem de omnibus circum-

q. 48. & 50. art. 1.

Super Questionis quinquagesimas vna Articulum secundum.

In art. eiuſdem q. 73. dubium occurrit in corpore art. circallid. Prudentia participatur quodammodo in omnib. virtutibus, in quantum est directiua earum. Videtur enim hoc esse falsum, cum nec intellectuales virtutes, nec theologales dirigantur a prudentia. Et de intellectu. alius quidem patet 6. Ethic. De theologalibus autem patet ex eo, quod charitas est forma omnium virtutum, dirigens omnes in finem proprium ipsius charitatis.

Ad hoc dicitur, quod prudentia licet diuersimode, omnium tamen virtutum actus dirigat, cuius ratio in littera tangitur: quia scilicet in omni actu virtutis, oportet actum rationis aliquem ad prudentiam spectantem, puta, consilium, iudicare, vel praecepere, rectum concurre: sicut in omni actu virtutis, defectum alicuius eorum oportet interuenire. Verum quia actus rationis huiusmodi respectu aliquarum virtutum, puta, moralium, & artis, principantur: respectu autem aliquarum, vel intellectualium reliquarum, & theologalium famulantur, & ministrant: vt medicus sanitati, quemadmodum in 6. Ethico. dicitur: idcirco cum excellentia dictarum virtutum fiat, quod dirigantur a prudentia. Manifesta autem est directio omnium quo ad actus exercitium. Prudentis siquidem est discernere non solum quando speculandum est, & utendum hac, vel illa virtute morali, & intellectuali, sed etiam theologica. Non enim semper est actu elicitio mandans Deum, nec semper actuali assensu succedendum: sed oportet aliis quandoque intendere actualiter, & quicquid ab omni actu virtutis eligere quandoque, dum in corpore hoc peregrinamur. Huiusmodi autem vicissitudines nisi prudentia disperſerit, errabimus saepe, & multa, ad quae tenemus, omittimus bona simpliciter, vel tempore debito, cum tempus militiorum occupabimus oratione, vel eonuersio, & tempus audiendi, prouidendi, vigilandi &c. occupabimus contemplatione speculatiua, vel eonuersio, & sic de alijs.

In responsione ad tertium eiusdem articuli. dubium occurrit, quomodo verificatur quod quando corruptio diuersarum circumstantiarum habet idem motiui, non diuersificatur species peccati, an scilicet intelligatur de motiui peccantis, an de motiui peccati secundum se, an de utroque. Si namque intelligatur de motiui peccantis, sequeretur, quod cognoscens non suam in Ec-

circumstantijs ratio, ad hoc q̄ circumstantia trahat actū in suam speciem, exigitur q̄ sit p̄ se intenta a peccate ac per hoc tunc tantum hēt circumstantia propriū motiū, q̄ illud est intentum per se a peccate. Ex altera autē parte apparet oppositum: q̄ si sequeretur, videlicet est, quod committēs adulterium in ecclesia solo appetu suae satisfaciendū voluptati, non esset sacrilegus, quod omni aures offendit.

In hoc dubio libet esse discipulus, quoniam docere nec me, ne alios noui.

In eadem responsione ad tertium, aduerte, q̄ licet malum consiliū, malum iudiciū, & malum praeceptum distinguatur specie infra rationis limites, ac per hoc, ut in litera dicitur, defectus conditionum prudentie nō faciunt diuersitatem specificam, nisi secundum horum diuersa em actum, relati tamen hi actus ad materiam vnam, sunt vnus speciei, v. g. consiliū, iudiciū, & praeceptū de inuita percussione clerici ad vnicam specie sacril. gij spectant, q̄ est motiū ad omnia. Vnde percussio talis, licet multarum sit specierum, si species def. actum rationis connumerāde sunt, quia tñ species rōnis nō addunt in infinitum, ideo nō computatur inter exprimenda de necessitate in cōfessione.

etiam prudentia. Alio modo secundum partes quasi potentiales prudentiae, quae sunt virtutes adiunctae, & accipiuntur secundum diuersos actus rationis. Et hoc modo quantum ad defectum consilij, circa quod est ebullia, est precipitatio, siue temeritas imprudentiae species. Quantum uero ad defectum iudicij, circa quod sunt synesis, & gnome, est inconsideratio. Quantum vero ad ipsum praeceptum, quod est proprius actus prudentiae, est inconstancia, & negligentia. Tertio modo possumus inueniri per oppositum ad ea, quae requiruntur ad prudentiam, quae sunt quasi partes integrales prudentie. Sed quia omnia illa ordinantur ad dirigendū predictos tres rationis actus, inde est, quod omnes defectus oppositi reducuntur ad quatuor praedictas partes, sicut incautela, & incircumspectio includitur sub inconsideratione. Quod autē aliquis deficiat a docilitate, & memoria, vel ratione, pertinet ad precipitationem. Imprudencia uero, & defectus intelligentiae, & solertiae pertinet ad negligentiam, & inconstanciam.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ ratio illa pcedit de generalitate, quae est secundum participationē.

AD SECVNDVM dicendū, quod quia scientia est magis remota a moralibus, quam prudentia secundum propriam rationē vtriusque, inde est, quod ignorantia non habet de se rationem peccati mortalis, sed solum rōnem negligentiae praecedentis, uel effectus sequentis: & propter hoc ponitur inter generales causas peccati: sed imprudentia secundum propriam rationem importat vitium morale: & ideo magis potest dici speciale peccatum.

AD TERTIVM dicendū, quod quando corruptio diuersarum circumstantiarum hēt idem motiū, non diuersificatur peccati species: sicut eiusdē speciei est peccatum, ut aliquis accipiat non sua, & ubi non deberet, & q̄n non dēt. Sed si sint diuersa motiua, tunc essent diuersae species, puta, si vnus acciperet, ubi non deberet, ut faceret iniuriam loco sacro, quod faceret speciem sacrilegij: alius q̄n non debet propter solum superfluum appetitum habendi, quod esset simplex auaritia. Et ideo defectus eorum, quae requiruntur ad prudentiam, non diuersificant species, nisi quatenus ordinantur ad actus rationis, ut dictum * est.

ARTICVLVS III.

Utrum precipitatio sit peccatum sub imprudentia contentum.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt, q̄ precipitatio non sit

peccatum sub imprudentia contentum. Imprudentia enim opponitur uirtuti prudentiae: sed precipitatio opponitur dono consilij, dicit enim Greg. * in 2. Moral. q̄ donum consilij datur contra precipitationem. ergo precipitatio non est peccatum sub imprudentia contentum.

¶ 2 Præ. Precipitatio uidetur ad temeritatem pertinere: temeritas autem praesumptionē importat, quae pertinet ad superbiam. ergo precipitatio non est uitium sub imprudentia contentum.

¶ 3 Præ. Precipitatio uidetur importare quandam inordinatā festinationem: sed in consiliando non solum contingit esse peccatum per hoc, q̄ aliquis est festinus, sed etiam si sit nimis tardus, ita quod praetereat opportunitas operis, & etiam inordinaciones aliarum circumstantiarum in * 6. Ethic. ergo non magis precipitatio peccatum sub imprudentia contentum est, aut aliqua alia huiusmodi ad inordinaciones consilij pertinentia.

SED CONTRA est, quod dicitur Proverborum tenebrosa, nesciunt ubi corrumpantur uia impietatis pertinent ad imprudentiam, siue precipitari ad imprudentiam.

RESPON. Dicendū, q̄ precipitatio in se, metaphoricè dicitur secundum similitudinem motu acceptam. Dicitur autem precipitatio corpus motum, quod est imaperuenit secundum impetum quem motus, uel aliquid impellens, non occidendo per gradus. Summum autem aut ratio: imum autem est ipsa operatio peccati. Gradus autem medij, per quos oportet descendere, sunt memoria praecedentis, solertia in consideratione, ratio cinatio conferens summam litas, per quam aliquis acquiritur, per quos quidem gradus aliquis ordinat recte consiliando. Si quis autē fecerit impetum uoluntatis, uel passionis, per quos modi gradibus, erit precipitatio. Causa natio consilij ad imprudentiam pertinet, quia uitiū precipitationis sub imprudentia.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod precipitatio pertinet ad donum consilij, & ad prudentiam, licet diuersimode, ut supra dicitur. ideo precipitatio utriusque contentum.

AD SECVNDVM dicendū, quod precipitatio temere, quae ratione non regitur, contingere dupliciter. Vno modo ex commotione passionis, alio modo ex commotione negligentiae. Et hoc proprie importat temeritatem, quae ex ea radice superbiae prouenit, quae regulā alienae precipitatio autem est temeritas sub precipitatio contentum magis respiciat peccatum.

AD TERTIVM dicendū, q̄ in precipitatione filij multa particularia sunt consideranda. Vnde dicitur in * 6. Ethic. Oportet cōsiliū precipitatio directius opponitur rectitudinem tarditas superflua, quae habet quantitatē nem recti consilij.

In corp. ar. & 1. q. 73. art. 9.

In f. ar. 5. co. & q. 127. ar. 1. ad 2. Et m. a. q. 15. art. 4. co.

Super Quaestio. quinquagesima octa: articulum tertium.

In arti. 3. in responsione ad secundū, nota quid proprie

Super Quæstio quin-
quagesima tertia ar-
ticulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inconsideratio sit speciale pec-
catum sub imprudentia con-
tentum.

AD QVARTVM sic proceditur.
Videtur, quod inconsidera-
tio non sit peccatum speciale sub
imprudencia contentum. Lex enim
diuina ad nullum peccatum nos
inducit, secundum illud Psalm. 18.
Lex Domini immaculata: indu-
cit autem ad non considerandū,
secundum illud Math. 10. Nolite
cogitare quomodo, aut quid lo-
quamini. ergo inconsideratio non
est peccatum.

¶ 2 Præ. Quicumque consilia-
tur, oportet quod multa confi-
deret: sed per defectum consilij
est precipitatio, & per cōsequens
ex defectu considerationis. ergo
precipitatio sub inconsideratione
continetur. non ergo inconsidera-
tio est speciale peccatum.

¶ 3 Præ. Prudentia consistit in
actibus rationis practice, qui sunt
consilij, iudicare de consilia-
tis, & precipere: sed considerare
præcedit omnes istos actus, quia
pertinet etiam ad intellectum specu-
latiuum. ergo inconsideratio
non est speciale peccatum sub im-
prudencia contentum.

SED CONTRA est, quod di-
citur Prouerb. 4. Oculi tui videar
recta, & palpebræ tuæ præcedant
gressus tuos, quod pertinet ad
prudentiam: sed contrarium hu-
ius agit per inconsiderationē.
ergo inconsideratio est speciale
peccatum sub imprudentia con-
tentum.

RESPON. Dicendum, quod
consideratio importat actum intellectus, veritatem
rei intuitis. Sicut autem inquisitio pertinet ad ra-
tionem, ita iudicium pertinet ad intellectum. Vnde
& in speculatiuis demonstratiua scientia dicitur iu-
dicatiua, in quantum per resolutionem in prima
principia intelligibilia de veritate inquisitorum di-
iudicatur: & ideo consideratio maxime pertinet ad
iudicium. Vnde & defectus recti iudicij ad vitium
inconsiderationis pertinet, prout scilicet aliquis in
recte iudicando deficit ex hoc, quod contemnit, vel
negligit attendere ea, ex quibus rectum iudicij pro-
cedit. Vnde manifestum est, quod inconsideratio
est peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Domi-
nus non prohibet considerare ea, quæ sunt agenda,
vel dicenda, quando homo habet opportunita-
tem: sed dat fiduciam discipulis in uerbis inductis,
ut deficiente sibi opportunitate vel propter imperi-
tiam, vel quia subito preoccupantur, in solo diui-
no confident consilio: quia cum ignoramus quid
agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut
oculos nostros dirigamus ad Deum, sicut dicitur 2.
Paralipomenon 20. Alioquin si homo pretermittat
facere quod potest, solum diuinum auxilium expe-

Actans, videtur tentare Deum.

AD SECUNDVM dicendum, quod consideratio
eorum, quæ in consilio attenduntur, ordinatur ad
recte iudicandum: & ideo consideratio in iudicio
perficatur. Vnde etiam inconsideratio maxime op-
ponitur rectitudini iudicij.

AD TERTIVM dicendum, quod inconsideratio
hic accipitur secundum determinatam materiam,
id est, secundum agibilia humana, in quibus plura
sunt attendenda ad recte iudicandum, quam etiā in
speculatiuis: quia operationes sunt in singularibus.

ARTICVLVS V.

Vtrum inconstancia sit vitium sub im-
prudencia contentum.

AD QVINTVM sic proceditur.
Videtur, quod inconstancia
non sit vitium sub imprudentia
contentum. Inconstancia enim
videtur in hoc consistere, quod
homo non persistat in aliquo dif-
ficili: sed persistere in difficultibus
pertinet ad fortitudinē. ergo in-
constancia magis opponitur for-
titudini, quam prudentiæ.

¶ 2 Præ. Iaco. 3. dicitur. Vbi zelus
& contentio, ibi inconstancia, &
omne opus prauum: sed zelus ad
inuidiam pertinet. ergo inconsta-
ntia non pertinet ad impruden-
tiam, sed magis ad inuidiam.

¶ 3 Præ. Ille videtur esse incon-
stans, qui non perseverat in eo, quod
proposuerat: quod quidem perti-
net in delectationibus ad incon-
tinentem: in tristitijs autem ad
mollem, sive delicatum; ut dicitur
7. Ethic. ergo inconstancia non
pertinet ad imprudentiam.

SED CONTRA est, quod ad
prudentiam pertinet præferre
maius bonum minus bono. ergo
desistere a meliori pertinet ad
imprudentiam: sed hoc est in-
constancia. ergo inconstancia per-
tinet ad imprudentiam.

RESPON. Dicendum, quod incon-
stantia importat recessum quendam
a bono proposito diffinito. Hu-
iusmodi autem recessus principij
quidem habet a vi appetitiua. Non
enim aliquis recedit a priori bo-
no proposito, nisi propter aliqd,
quod sibi inordinate placet: sed
iste recessus non consumatur, ni-
si per defectum rationis, quæ fal-
litur in hoc, quod repudiatur, quod
recte acceptauerat. Et quia cum pos-
sit resistere impulsui passionis, si
non resistat, hoc est ex debilitate
ipsius, quæ non tenet se firmiter in
bono proposito cōcepto: & ideo
inconstancia quantum ad sui cō-
sumationem, pertinet ad defectū
rationis. Sicut autem omnis recti-
tudo rationis practice pertinet ali-
qualiter ad prudentiam: ita omnis

Super Quæstio
quingagesima tertia
articulum quinquiesimum.

In articulo 5 in respō-
sione ad tertium, duo sunt dubia ad ho-
minem, autorem. I. Primum est de subie-
cto continentie. Nā hic author confirmat
quod præcedenti li-
bro quæstionis quin-
quagesime octauæ,
artic. 3. ad secundum
inchoasse videtur, scilicet
quod continentia sit
subiectiue in ratione in qua est pru-
dentia. Inferius vero
quæstione. 155. artic. 3.
determinat, quod cō-
tinentia est subiecti-
ue in voluntate. Quia
prima differentia inter
continentem & in-
continentem inuenitur
secundum electio-
nem, quæ est actus
voluntatis.

¶ Secundum autem
dubium est, Quod pacto
continentia est
pars constantie, quæ
est pars prudentiæ,
quæ est vere & proprie
virtus. Et tamen
inferius quæ prædicta
artic. 1. decernitur
cum Aristot. 1. Ethic.
quod continentia non
est virtus.

¶ Ad hæc dubia res-
pondebitur inferius
in loco dicto, ubi ex
proposito materia
vtraque tractatur. Hic
autem sicut sit nosse
dubitare, & aduerte-
re, quod author vir-
tur hoc in loco ver-
bis opinatus, dum
dicit quod non videtur
esse in vi appetiti-
ua, & quod videtur
esse species con-
stantiæ: & rursus quod
ratio authoris hic
non habet locum, nisi
in appetitu sensiti-
uo, cuius actus sunt
passiones concupi-
scentiæ, & tristitiæ.
Erit autem sic & susti-
nendū, quomodo cō-
stantia est pars prudē-
tiæ, si continentia
est in voluntate, quo
argu-

Lib. 7. cap. 7.
tom. 5.

argumentum, cui hic respondetur, tendebat. Erit etiam & simpliciter determinandum de subiecto continentiae, examinando rationem auctoris ibi. Propter praecipua praeviens electionem, in cuius persistencia praedistinguitur continens ab incontinenti: sed superposito, quod continentia fit in voluntate, facile sustinetur constantia in ratione, dicendo quod incontinentia & mollities ex parte appetitus causant inconstantiam: & similiter continentia & perseverantia ex parte appetitus causant constantiam. Patet enim in litera, quod tam constantia, quam inconstantia inchoative est ex appetitu, consummate autem est ex ratione. Unde de subiecto tantummodo continentiae restat quaestio.

In corp. art. D. 391. & 395.

Super Quaestio. quinquagesima tertia articulum sextum.

In articulo 6. adverte in calce corporis 1y, maxime quoniam huiusmodi rationis defectus ex alijs etiam vitijs oriuntur, ut experientia testatur in his, quae ex avaritia, vel ambitione praecipites, inconsiderati, inconstantesque sunt: sed luxuria quia eneruat rationem, ut in litera dicitur, ideo maxime causat eorundem.

D. 389. & 390.

Infr. q. 133. ar. 4. & 5. & ma. q. 15. art. 4.

* ar. praec. ad 2.

Lib. 31. c. 31. a med.

Lib. 31. Moral. c. 31. a medio. Lib. 6. c. 5. & lib. 7. ca. 21. a medio ultimo 5. D. 438.

defectus eiusdem pertinet ad imprudentiam; & ideo inconstantia secundum sui consumationem ad imprudentiam pertinet. Et sicut praecipitatio est ex defectu circa actum consilij, & inconsideratio circa actum iudicii: ita inconstantia circa actum praeccepti. Ex hoc enim dicitur aliquis esse inconstans, quod ratio deficit in praecipiendo ea, quae sunt consiliata, & iudicata.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod bonum prudentiae participatur in omnibus virtutibus moralibus: & secundum hoc persistere in bono pertinet ad omnes virtutes morales, praecipue tamen ad fortitudinem, quae patitur maiorem impulsionem ad contrarium.

AD SECVNDVM dicendum, quod invidia, & ira, quae est contentio nis principum, faciunt inconstantiam ex parte appetitivae virtutis, ex qua est principium inconstantiae, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod continentia, & perseverantia non videntur esse in vi appetitiva, sed solum in ratione. Continens enim patitur quidem peruersas concupiscentias, & perieverans graues tristitias, quod designat defectum appetitivae virtutis: sed ratio firmiter persistit, continentis quidem contra concupiscentias, perieverantis autem contra tristitias. Unde continentia, & perseverantia videntur esse species constantiae ad rationem pertinentis, ad quam etiam pertinet inconstantia.

ARTICVLVS VI. Vtrum praedicta vitia oriuntur ex luxuria.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod praedicta vitia non oriuntur ex luxuria. Inconstantia enim oritur ex invidia, ut dictum est: sed invidia est vitium distinctum a luxuria: ergo praedicta vitia non oriuntur ex luxuria.

¶ 2 Præ. Iacob. 1. dicitur. Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis: sed duplicitas non videtur ad luxuriam pertinere, sed magis ad dolositate, quae est filia avaritiae, secundum Grego. * 31. Moral. ergo praedicta vitia non oriuntur ex luxuria.

¶ 3 Præ. Praedicta vitia pertinent ad defectum rationis: sed vitia spiritualia propinquiora sunt rationi, quam vitia carnalia. ergo praedicta vitia magis oriuntur ex vitijs spiritualibus, quam ex vitijs carnalibus.

SED CONTRA est, quod Gregor. * 31. Moral. ponit praedicta vitia ex luxuria oriri.

RESPON. Dicendum, quod sicut Philos. dicit in * 6. Ethic. delectatio maxime corrumpit aestimationem prudentiae, & praecipue delectatio quae est in venereis, quae totam animam absorbet, & trahit ad sensibilem delectationem. Perfectio autem prudentiae, & cuiuslibet intellectualis virtutis, consistit in abstractione a sensibilibus. Unde cum praedicta vitia pertineant ad defectum prudentiae, & rationis practicae, sicut ha-

bitum est, sequitur quod ex luxuria oriuntur vitia, quae causant inconstantiam pertrahendo rationem ad iudicium rationis. Unde Philos. dicit quod incontinentes irae audit quidem non perfecte: incontinentes autem contentio taliter eam non audit.

AD SECVNDVM dicendum, quod inconstantia animi est quoddam consequens ad inconstantiam, prout dupliciter videtur: videlicet in Eunucho dicit, quod in amore est beatus pax, & inducia.

AD TERTIVM dicendum, quod inconstantia tantum magis extinguit iudicium, quantum longius abducuntur a ratione.

QVAESTIO LIII.

De Negligentia, in tres articulos.

OSTENDE considerandum de negligentia. ET CIRCA hoc quaeritur. Primo. Vtrum negligentia sit peccatum speciale.

¶ Secundo. Cui virtuti opponatur.

¶ Tertio. Vtrum negligentia sit peccatum speciale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum negligentia sit peccatum speciale.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod negligentia non sit peccatum speciale: enim diligenter opponitur: sed diligitur in qualibet virtute, ergo negligentia non sit peccatum speciale.

¶ 2 Præ. Nihil, quod inuenitur in quocumque peccato, sed negligentia in quolibet peccato, quia omnis qui peccat per quae a peccato retrahitur: & qui peccatum seuerat, negligit contra de peccato, ergo non est speciale peccatum.

¶ 3 Præ. Omne speciale peccatum habet determinatam materiam, neque enim est peccatum aut indifferetia: quia ea praetermittit negligentia reputatur. Similiter etiam non est peccatum, quia si negligenter aguntur, iam non inuenitur quod negligentia non sit peccatum speciale.

SED CONTRA est, quod peccatum peccatum ex negligentia, distinguuntur contra peccatum, committuntur ex contemptu.

RESPON. Dicendum, quod negligentia non est peccatum speciale, sed peccatum commune, quod debet sollicitudinis. Omnis autem peccati actus habet rationem peccati. Vnde negligentia est, quod negligentia habet rationem peccati, modo quo sollicitudo est speciale peccatum, necesse est quod negligentia sit speciale peccatum, enim aliqua peccata specialia, quae sunt materiae speciales, sicut luxuria est peccatum speciale. Quaedam autem sunt vitia specialia, quae sunt modi actus se extendentis ad omnem materiam: modi sunt omnia vitia, quae sunt contra materiam moralem: & ideo cum sollicitudo est actus rationis, & ideo cum sollicitudo est actus rationis, ut supra dicitur.